บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง "ทัศนคติของเกษตรกรต่อการเลี้ยงกระบือในจังหวัดอุทัยธานี" ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการบรรยายประกอบตาราง ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือในจังหวัดอุทัยธานี

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงกระบือของเกษตรกรในจังหวัดอุทัยธานี

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์สภาพการเลี้ยงกระบือของเกษตรกรในจังหวัดอุทัยธานี

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติของเกษตรกรต่อการเลี้ยงกระบือ

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการเลี้ยงกระบือ

ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับทัศนคติของเกษตรกรต่อการเลี้ยงกระบือ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือในจังหวัดอุทัยธานี

จากการศึกษาข้อมูลลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพหลัก ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร ประสบการณ์ในการเลี้ยง วัตถุประสงค์ของการเลี้ยง จำนวนกระบือที่เลี้ยง จำนวนกระบือที่จำหน่ายในรอบปีที่ผ่านมา รายได้และรายจ่ายจากการเลี้ยง แหล่งเงินทุนของเกษตรกรที่ใช้ในการเลี้ยงกระบือ การพบปะพูดคุยหรือขอคำแนะนำด้านการเลี้ยงกระบือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกระบือ และการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ แสดงผลดังตาราง 2 ดังต่อไปนี้

ตาราง 2 ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

n = 282

ลักษณะพื้นฐาน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	147	52.1
หญิง	135	47.9
2. อายุ (ปี)		
21 - 30	11	3.9
31 - 40	41	14.5
41 - 50	88	31.2
51 - 60	86	30.5
61 - 70	43	15.3
มากกว่า 70 ปี	13	4.6
ต่ำสุด 24 ปี สูงสุด 82 ปี		
เฉลี่ย 51.27 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 11.52 ปี		
3. ศาสนา		
พุทธ	282	100.0
4. ระดับการศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	11	3.9
ประถมศึกษาปีที่ 1 - 3	5	1.8
ประถมศึกษาปีที่ 4 - 6	240	85.1
มัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3	15	5.3
มัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6	6	2.1
สูงกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 6	5	1.8

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตาราง 2 (ต่อ)

n = 282

ลักษณะพื้นฐาน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
5. อาชีพหลัก		
ทำนา	197	69.9
ทำไร่	51	18.1
เลี้ยงกระบือ	22	7.8
อื่น ๆ (ค้าขาย ตำรวจ และรับจ้างทั่วไป)	12	4.2
6. ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร (ไร่)		
ไม่มีพื้นที่	9	3.2
1 - 10	64	22.7
11 - 20	78	27.7
21 - 30	53	18.8
31 - 40	28	9.9
41 - 50	22	7.8
มากกว่า 50 ไร่	28	9.9
ต่ำสุด 0 ไร่	สูงสุด 150 ไร่	
เฉลี่ย 27.32 ไร่	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 22.58 ไร่	
7. ประสบการณ์ด้านการเลี้ยงกระบือ (ปี)		
1 - 10	148	52.5
11 - 20	38	13.4
21 - 30	51	18.1
31 - 40	31	11.0
มากกว่า 40 ปี	14	5.0
ต่ำสุด 1 ปี	สูงสุด 60 ปี	
เฉลี่ย 16.61 ปี	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 15.21 ปี	

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตาราง 2 (ต่อ)

n = 282

ลักษณะพื้นฐาน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
8. วัตถุประสงค์ในการเลี้ยงกระบือ		
เพื่อใช้แรงงาน	19	6.7
เพื่อจำหน่าย	269	95.4
ผลิตพ่อแม่พันธุ์จำหน่าย	42	14.9
ผลิตลูกกระบือจำหน่าย	123	43.6
เป็นมรดกตกทอด	85	30.1
ผลิตปุ๋ยมูลกระบือจำหน่ายหรือใช้เอง	1	0.4
หมายเหตุ เกษตรกรเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ		
9. จำนวนกระบือที่เลี้ยง (ตัว)		
1 - 5	95	33.7
6 - 10	88	31.2
11 - 15	47	16.7
16 - 20	26	9.2
21 - 25	10	3.5
มากกว่า 25 ตัว	16	5.7
ต่ำสุด 1 ตัว สูงสุด 80 ตัว		
เฉลี่ย 10.68 ตัว ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 9.98 ตัว		
10. จำนวนกระบือที่จำหน่ายในรอบปีที่ผ่านมา (ตัว)		
ไม่มีการจำหน่าย	36	12.8
1 - 5	180	63.8
6 - 10	52	18.4
11 - 15	7	2.5
มากกว่า 15 ตัว	7	2.5
ต่ำสุด 1 ตัว สูงสุด 40 ตัว		
เฉลี่ย 4.85 ตัว ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.86 ตัว		

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ตาราง 2 (ต่อ)

n = 282

ลักษณะพื้นฐาน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
11. รายได้จากการเลี้ยงกระบือในรอบปีที่ผ่านมา (บาท)		
11.1 การจำหน่ายกระบือ (บาท)		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	40	14.2
10,000 - 30,000	85	30.1
30,001 - 50,000	69	24.5
50,001 - 70,000	30	10.6
70,001 - 90,000	19	6.8
มากกว่า 90,000 บาท	39	13.8
ต่ำสุด 0 บาท สูงสุด 600,000 บาท		
เฉลี่ย 51,987.59 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 66,075.32 บาท		
11.2 การจำหน่ายมูลกระบือ (บาท)		
ไม่มี	274	97.2
มี	8	2.8
1 - 500	4	1.4
501 - 1,000	4	1.4
ต่ำสุด 200 บาท สูงสุด 1,000 บาท		
เฉลี่ย 609.38 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 280.28 บาท		
12. รายจ่ายจากการเลี้ยงกระบือ (บาท)		
12.1 ค่าทำคอก (บาท)		
ไม่มี	281	99.6
1 - 100 บาท	1	0.4

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตาราง 2 (ต่อ)

n = 282

ลักษณะพื้นฐาน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
12.2 ค่าอาหาร (บาท)		
ไม่มี	157	56.7
มี	125	44.3
1 - 2,500	68	24.1
2,501 - 5,000	36	12.8
5,001 - 7,500	4	1.4
7,501 - 10,000	8	2.8
มากกว่า 10,000 บาท ขึ้นไป	9	3.2
ต่ำสุด 200 บาท สูงสุด 40,000 บาท		
เฉลี่ย 4,313.20 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5,486.41 บาท		
12.3 ค่าถ่ายพยาธิ (บาท)		
ไม่มี	129	45.7
มี	153	54.3
1 - 500	102	36.2
501 - 1,000	35	12.4
1,001 - 1,500	5	1.8
มากกว่า 1,500 บาท ขึ้นไป	11	3.9
ต่ำสุด 100 บาท สูงสุด 12,000 บาท		
เฉลี่ย 716.67 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1,128.16 บาท		

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตาราง 2 (ต่อ)

n = 282

ลักษณะพื้นฐาน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
12.4 ค่ารักษากระบือป่วย (บาท)		
ไม่มี	273	96.8
มี	9	3.2
1 - 500	4	1.4
501 - 1,000	2	0.7
มากกว่า 1,000 บาท ขึ้นไป	3	1.1
ต่ำสุด 100 บาท สูงสุด 5,000 บาท		
เฉลี่ย 1,515.56 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1,726.02 บาท		
12.5 ค่าวัคซีน (บาท)		
ไม่มี	226	80.1
มี	56	19.9
1 - 500	41	14.5
501-1,000	9	3.2
มากกว่า 1,000 บาท ขึ้นไป	6	2.1
ต่ำสุด 80 บาท สูงสุด 3,000 บาท		
เฉลี่ย 619.82 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 626.53 บาท		
12.6 ค่าเช่าที่เลี้ยงกระบือ (บาท)		
ไม่มี	260	92.2
มี	22	7.8
1 - 1,000	10	3.5
1,001 - 2,000	-	-
2,001 - 3,000	5	1.8
มากกว่า 3,000 บาท ขึ้นไป	7	2.5
ต่ำสุด 300 บาท สูงสุด 10,000 บาท		
เฉลี่ย 3,286.36 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3,101.35 บาท		

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตาราง 2 (ต่อ)

n = 282

ลักษณะพื้นฐาน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
12.7 ค่าอัดฟาง (บาท)		
ไม่มี	280	99.3
มี	2	0.7
1 - 2,500	1	0.4
2,501 - 5,000	1	0.4
ต่ำสุด 2,500 บาท สูงสุด 4,800 บาท		
เฉลี่ย 3,650.00 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1,626.34 บาท		
13. แหล่งเงินทุนของเกษตรกรที่ใช้ในการเลี้ยงกระบือ		
ใช้ทุนตนเอง	215	76.2
กู้จากพ่อค้า หรือเอกชน	3	1.1
กู้จากเพื่อนบ้าน หรือญาติพี่น้อง	8	2.8
กู้จากสหกรณ์การเกษตร	11	3.9
กู้จาก ธ.ก.ส.	51	18.1
กองทุนหมู่บ้าน	15	5.3
อื่น ๆ (กลุ่มแม่บ้าน และสหกรณ์ตำรวจ)	3	1.1
หมายเหตุ เกษตรกรเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ		
14. การพบปะพูดคุย หรือขอคำแนะนำด้านการเลี้ยงกระบือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ		
ไม่เคย	122	43.3
เคย	160	56.7
ขอคำแนะนำด้านการเลี้ยงกระบือ	3	1.1
ปรึกษาด้านสุขภาพกระบือ	6	2.1
ขอความรู้ด้านการปรับปรุงหรือขยายพันธุ์กระบือ	1	0.4
ขอรับการฉีดวัคซีนให้กระบือ	157	55.7
หมายเหตุ เกษตรกรเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ		

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตาราง 2 (ต่อ)

n = 282

ลักษณะพื้นฐาน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
15. แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกระบือ		
ไม่ได้รับ	169	59.9
ได้รับ	113	40.1
จากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์	26	9.2
จากอาสาปศุสัตว์	1	0.4
จากเพื่อนบ้าน	9	3.2
จากหนังสือพิมพ์ หรือวารสาร	7	2.5
จากโทรทัศน์ หรือวิทยุ	85	30.1
16. การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ		
ไม่ได้รับ	275	97.5
ได้รับ	7	2.5
การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้/ข่าวสารกระบือ	4	1.4
จัดฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตกระบือ	3	1.1

หมายเหตุ เกษตรกรเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง (เกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือในจังหวัดอุทัยธานี) จำนวน 282 ราย ดังตาราง 2 สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

เพศ เกษตรกรร้อยละ 52.1 เป็นเพศชาย

อายุ เกษตรกรร้อยละ 31.2 มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี รองลงมาร้อยละ 30.5 มีอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 51.27 ปี ต่ำสุด 24 ปี และสูงสุด 82 ปี

ศาสนา เกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือทั้งหมด 282 ราย นับถือศาสนาพุทธ

ระดับการศึกษา เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 85.1 จบการศึกษาอยู่ในช่วงประถมศึกษาปีที่ 4-6 รองลงมาร้อยละ 5.3 จบการศึกษาอยู่ในช่วงมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีเพียงส่วนน้อยที่จบการศึกษาอยู่ในช่วงประถมศึกษาปีที่ 1-3 และสูงกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 1.8 เท่ากัน

อาชีพหลัก เกษตรกรร้อยละ 69.9 มีอาชีพทำนา รองลงมาร้อยละ 18.1 มีอาชีพทำไร่ ร้อยละ 7.8 มีอาชีพเลี้ยงกระบือ และร้อยละ 4.2 ประกอบอาชีพอื่น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 96.8 มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตร โดยร้อยละ 27.6 มีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตรอยู่ระหว่าง 11-20 ไร่ รองลงมาร้อยละ 22.7 มีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตรอยู่ระหว่าง 1 - 10 ไร่ โดยมีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 27.32 ไร่ ต่ำสุด 1 ไร่ และสูงสุด 150 ไร่

ประสบการณ์ด้านการเลี้ยงกระบือ เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 52.5 มีประสบการณ์ด้านการเลี้ยงกระบืออยู่ระหว่าง 1-10 ปี รองลงมาร้อยละ 18.1 มีประสบการณ์อยู่ระหว่าง 21-30 ปี โดยเกษตรกรมีประสบการณ์ด้านการเลี้ยงกระบือเฉลี่ย 16.61 ปี ต่ำสุด 1 ปี และสูงสุด 60 ปี

วัตถุประสงค์ในการเลี้ยงกระบือ เกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือมีวัตถุประสงค์มากกว่า 1 ข้อ ในการเลี้ยงกระบือ ซึ่งจากการวิเคราะห์พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรร้อยละ 95.4 เลี้ยงเพื่อจำหน่าย รองลงมาร้อยละ 43.6 เลี้ยงเพื่อผลิตลูกกระบือจำหน่าย มีเพียงร้อยละ 0.4 ที่เลี้ยงเพื่อผลิตปุ๋ยมูลกระบือจำหน่ายหรือใช้เอง

จำนวนกระบือที่เลี้ยง เกษตรกรร้อยละ 33.7 เลี้ยงกระบืออยู่ในช่วง 1-5 ตัว รองลงมาร้อยละ 31.2 เลี้ยงกระบืออยู่ในช่วง 6-10 ตัว โดยเกษตรกรมีจำนวนกระบือที่เลี้ยงเฉลี่ย 10.68 ตัว ต่ำสุด 1 ตัว และสูงสุด 80 ตัว

จำนวนกระบือที่จำหน่ายในรอบปีที่ผ่านมา เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 63.8 จำหน่ายกระบืออยู่ในช่วง 1-5 ตัว รองลงมาร้อยละ 18.4 จำหน่ายกระบืออยู่ในช่วง 6-10 ตัว โดยจำนวนกระบือที่จำหน่ายเฉลี่ย 4.85 ตัว ต่ำสุด 1 ตัว และสูงสุด 40 ตัว

รายได้จากการเลี้ยงกระบือในรอบปีที่ผ่านมา ได้แก่

การจำหน่ายกระบือ เกษตรกรร้อยละ 30.1 มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000-30,000 บาท รองลงมาร้อยละ 24.5 มีรายได้อยู่ระหว่าง 30,001-50,000 บาท โดยเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 51,987.59 บาท รายได้ต่ำสุด 0 บาทและสูงสุด 600,000 บาท

การจำหน่ายมูลกระบือ เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 97.2 ไม่มีการจำหน่ายมูลกระบือ

รายจ่ายจากการเลี้ยงกระบือ เกษตรกรมีรายจ่ายจากการเลี้ยงกระบือหลายอย่าง โดยร้อยละ 54.3 เป็นค่าถ่ายพยาธิ โดยเกษตรกรมีรายจ่ายค่าถ่ายพยาธิเฉลี่ย 716.67 บาท ต่ำสุด 100 บาท และสูงสุด 12,000 บาท รองลงมาร้อยละ 44.3 เป็นค่าอาหาร โดยเกษตรกรมีรายจ่ายค่าอาหารเฉลี่ย 4,313.20 บาท ต่ำสุด 200 บาท และสูงสุด 40,000 บาท

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

แหล่งเงินทุนของเกษตรกรที่ใช้ในการเลี้ยงกระบือ เกษตรกรมีแหล่งเงินทุนที่นำมาใช้ในการเลี้ยงกระบือหลายช่องทาง โดยร้อยละ 76.2 ใช้ทุนตนเอง รองลงมาร้อยละ 18.1 กู้เงินจากธ.ก.ส. มีเพียงส่วนน้อยที่กู้เงินจากพ่อค้าหรือเอกชน และกู้เงินจากแหล่งอื่น คิดเป็นร้อยละ 1.1 เท่ากัน

การพบปะพูดคุยหรือขอคำแนะนำด้านการเลี้ยงกระบือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เกษตรกรร้อยละ 56.7 เคยพบปะเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งกรณีที่เข้ามาติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนใหญ่ร้อยละ 55.7 พบปะเพื่อขอรับการฉีดวัคซีนให้กระบือ รองลงมาร้อยละ 2.1 ขอคำปรึกษาด้านสุขภาพกระบือ

แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกระบือ เกษตรกรร้อยละ 59.9 ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกระบือ และร้อยละ 40.1 ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกระบือ โดยร้อยละ 30.1 ได้รับข้อมูลจากโทรทัศน์หรือวิทยุ รองลงมาร้อยละ 9.2 ได้รับข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์

การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 97.5 ไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ และมีเพียงร้อยละ 2.5 ที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ โดยร้อยละ 1.4 ได้รับการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้และข่าวสารเกี่ยวกับกระบือ และร้อยละ 1.1 ได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตกระบือ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงกระบือของเกษตรกรในจังหวัดอุทัยธานี

จากการทดสอบความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการเลี้ยงกระบือ โดยใช้แบบทดสอบซึ่งประกอบด้วยคำถามจำนวน 16 ข้อ ให้เลือกตอบใช่ หรือไม่ใช่ พบว่า เกษตรกรตอบคำถามข้อต่าง ๆ ได้ถูกต้องเป็นจำนวนร้อยละตามตาราง 3 ดังต่อไปนี้

ตาราง 3 ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงกระบือของเกษตรกรในจังหวัดอุทัยธานี

n = 282

หัวข้อ	ความรู้	ตอบถูกต้อง	
		จำนวน	ร้อยละ
1.	กระบือนอนปลักโคลน เพื่อระบายความร้อนและป้องกันแมลงกัด	282	100.0
2.	กระบือเป็นสัตว์ที่ชอบอิสระ ไม่ชอบการกักขัง	282	100.0
*3.	กระบือกินหญ้าสดวันละประมาณ 30 เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักตัว	137	48.6
*4.	คุณภาพของอาหารไม่มีผลต่อการผสมติดของกระบือ	167	59.2
5.	กระบือมีระยะอุ้มท้องอยู่ในช่วง 10 - 11 เดือน	276	97.9
*6.	แม่กระบือท้อง ตามปกติจะไม่ค่อยกินอาหาร	254	90.1
7.	ลูกกระบือหลังคลอดต้องได้รับน้ำนมจากแม่กระบือทันทีหรือภายใน 6 วัน	282	100.0
8.	ปัญหาที่พบบ่อยในลูกกระบือหลังคลอด ได้แก่ ท้องร่วงและโรคพยาธิ	214	75.9
9.	ผลมะเกลือเป็นสมุนไพรที่มีสรรพคุณในการถ่ายพยาธิกระบือ	205	72.7

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ตาราง 3 (ต่อ)

n = 282

หัวข้อ	ความรู้	ตอบถูกต้อง	
		จำนวน	ร้อยละ
*10.	กระบือเริ่มฉีดวัคซีนป้องกันโรคปากเท้าเปื่อย เมื่ออายุ 2 ปี	190	67.4
11.	กระบือมีนิสัยเชื่อง จึงสามารถบังคับใช้งานได้ง่าย	282	100.0
12.	กระบือเริ่มฝึกเพื่อใช้งาน เมื่ออายุ 2 - 3 ปี	281	99.6
13.	การเพิ่มอาหารข้นให้กับกระบือก่อนถึงฤดูใช้งาน ทำให้กระบือไถนาได้เพิ่มขึ้น	280	99.3
14.	พื้นที่ 3 - 10ไร่ เหมาะที่จะใช้แรงงานกระบือในการทำการเกษตร	281	99.6
*15.	กระบือสามารถทำงานได้ 10 - 12 ชั่วโมง ต่อวัน	282	100.0
16.	กระบือมีอายุการใช้งาน 25 ปี	223	79.1

หมายเหตุ * คำถามเชิงลบ คำตอบที่ถูกต้องคือไม่ใช่ (ได้ 1 คะแนน)

จากการวิเคราะห์คำตอบของเกษตรกร พบว่า ข้อที่เกษตรกรตอบถูกต้องมากที่สุด ร้อยละ 100.0 ได้แก่ ข้อ 1 กระบือนอนปลักโคลน เพื่อระบายความร้อนและป้องกันแมลงกัด, ข้อ 2 กระบือเป็นสัตว์ที่ชอบอิสระ ไม่ชอบการกักขัง, ข้อ 7 ลูกกระบือหลังคลอดต้องได้รับน้ำนมจากแม่กระบือทันที หรือภายใน 6 วัน, ข้อ 11 กระบือมีนิสัยเชื่อง จึงสามารถบังคับใช้งานได้ง่าย และ ข้อ 15 กระบือสามารถทำงานได้ 10 - 12 ชั่วโมง ต่อวัน รองลงมาร้อยละ 99.6 ได้แก่ ข้อ 12 กระบือเริ่มฝึกเพื่อใช้งาน เมื่ออายุ 2 - 3 ปี และ ข้อ 14 พื้นที่ 3 - 10ไร่ เหมาะที่จะใช้แรงงานกระบือในการทำการเกษตร ส่วนข้อที่เกษตรกรตอบถูกต้องน้อยที่สุด เพียงร้อยละ 48.6 คือ *ข้อ 3 กระบือกินหญ้าสดวันละประมาณ 30 เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักตัว (ตาราง 3)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

จากการทดสอบความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการเลี้ยงกระบือ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 63.5 มีความรู้ระดับมาก และร้อยละ 36.5 มีความรู้ระดับพอใช้ โดยเกษตรกรมีคะแนนความรู้ต่ำสุด 9 คะแนน และมีคะแนนความรู้สูงสุด 16 คะแนน จากคำถาม 16 ข้อ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 13.90 คะแนน (ตาราง 4)

ตาราง 4 ระดับความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงกระบือของเกษตรกรในจังหวัดอุทัยธานี

ระดับความรู้	**จำนวน (ราย)**	**ร้อยละ**
มีความรู้มาก (ได้ 14 - 16 คะแนน)	179	63.5
มีความรู้พอใช้ (ได้ต่ำกว่า 14 คะแนน)	103	36.5
รวม	282	100.0

คะแนนต่ำสุด 9 คะแนน
คะแนนสูงสุด 16 คะแนน
คะแนนเฉลี่ย 13.90 คะแนน
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.541 คะแนน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์สภาพการเลี้ยงกระบือของเกษตรกรในจังหวัดอุทัยธานี

จากการศึกษาสภาพการเลี้ยงกระบือของเกษตรกร ซึ่งประกอบด้วย จำนวนแรงงานในครอบครัว พันธุ์กระบือที่เลี้ยง คอกเลี้ยง วิธีการเลี้ยง สถานที่เลี้ยง อาหารหยาบที่ใช้เลี้ยง แหล่งน้ำที่ใช้ในการเลี้ยง การฉีดวัคซีนให้กระบือในรอบปีที่ผ่านมา การรักษากระบือป่วย การถ่ายพยาธิ และการใช้สมุนไพรในการเลี้ยงกระบือ ได้ผลดังตาราง 5 ดังต่อไปนี้

ตาราง 5 สภาพการเลี้ยงกระบือของเกษตรกรในจังหวัดอุทัยธานี

n = 282

สภาพการเลี้ยงกระบือของเกษตรกร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. จำนวนแรงงานในครอบครัว(คน)		
1 - 2	249	88.3
3 - 4	32	11.3
5 - 6	1	0.4
ต่ำสุด 1 คน สูงสุด 5 คน		
เฉลี่ย 1.79 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.759 คน		
2. พันธุ์ที่เลี้ยง		
กระบือปลัก	282	100.0
3. คอกเลี้ยง		
ไม่มี	5	1.8
มี	277	98.2
4. วิธีการเลี้ยง		
ไล่ต้อนแบบรวมฝูง หรือปล่อยทุ่ง		
ผูกหลักเกี่ยวหญ้าให้กิน	260	92.2
เลี้ยงแบบผูกล่าม	103	36.5
เลี้ยงแบบขังคอก	9	3.2
หมายเหตุ เกษตรกรเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ	19	6.7

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตาราง 5 (ต่อ)

n = 282

สภาพการเลี้ยงกระบือของเกษตรกร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
5. สถานที่เลี้ยง		
ที่สวนไร่นาของตนเอง	261	92.6
ที่สวนไร่นาของผู้อื่น	39	13.6
ที่สาธารณะสำหรับเลี้ยงสัตว์	49	17.4
ข้างถนน	8	2.8
6. อาหารหยาบที่ใช้เลี้ยง		
หญ้าธรรมชาติ	281	99.6
ฟาง	226	80.1
หญ้าพันธุ์จากแปลงปลูก	1	0.4
อื่น ๆ (ยอดอ้อย และต้นข้าวโพด)	6	2.1
7. น้ำที่ใช้ในการเลี้ยง		
น้ำฝน	1	0.4
น้ำประปา	6	2.1
แหล่งน้ำธรรมชาติ (ห้วย หนอง คลอง บึง)	280	99.3
8. การฉีดวัคซีนให้กระบือในรอบปีที่ผ่านมา		
ไม่ฉีดวัคซีน	34	12.1
ฉีดวัคซีน	248	87.9
โดยเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์	175	62.1
โดยเกษตรกรผู้เลี้ยงเอง	101	35.8

หมายเหตุ เกษตรกรเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตาราง 5 (ต่อ)

n = 282

สภาพการเลี้ยงกระบือของเกษตรกร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
9. การรักษากระบือป่วย		
ไม่ได้รักษา	19	6.7
ทำการรักษา	263	93.3
โดยเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์	165	58.5
โดยเกษตรกรผู้เลี้ยง	134	47.5
หมายเหตุ เกษตรกรเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ		
10. การถ่ายพยาธิให้กระบือ		
ไม่มี	58	20.6
มี	224	79.4
11. การใช้สมุนไพรในการเลี้ยง		
ไม่ใช้	279	98.9
ใช้	3	1.1

จากผลการวิเคราะห์สภาพการเลี้ยงกระบือของเกษตรกรในจังหวัดอุทัยธานี ดังตาราง 5 สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

จำนวนแรงงานในครอบครัว เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 88.3 มีแรงงานในครอบครัวที่ใช้เลี้ยงกระบือ จำนวน 1 - 2 คน รองลงมาร้อยละ 11.3 มีแรงงานในครอบครัวที่เลี้ยงกระบือ จำนวน 3 - 4 คน และร้อยละ 0.4 มีแรงงานที่ใช้เลี้ยงกระบือมากกว่า 4 คน

พันธุ์ที่เลี้ยง เกษตรกรร้อยละ 100.0 เลี้ยงกระบือปลัก

คอกเลี้ยง เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 98.2 มีคอกสำหรับเลี้ยงกระบือ

วิธีการเลี้ยง เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 92.2 เลี้ยงกระบือแบบไล่ต้อนรวมฝูงหรือปล่อยทุ่ง รองลงมาร้อยละ 36.5 เลี้ยงกระบือแบบผูกหลักเกี่ยวหญ้าให้กิน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

สถานที่เลี้ยง เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 92.6 เลี้ยงกระบือในที่สวนไร่นาของตนเอง รองลงมาร้อยละ 17.4 เลี้ยงกระบือในที่สาธารณะสำหรับเลี้ยงสัตว์

อาหารหยาบที่ใช้เลี้ยง จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรใช้อาหารมากกว่า 1 อย่างในการเลี้ยงกระบือ โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 99.6 เลี้ยงกระบือด้วยหญ้าธรรมชาติ รองลงมาร้อยละ 80.1 เลี้ยงกระบือด้วยฟาง มีเพียงร้อยละ 0.4 ที่เลี้ยงกระบือด้วยหญ้าพันธุ์จากแปลงปลูก

น้ำที่ใช้ในการเลี้ยง แหล่งน้ำที่เกษตรกรใช้ในการเลี้ยงกระบือมีมากกว่า 1 แหล่ง โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 99.3 ให้กระบือกินน้ำตามแหล่งน้ำธรรมชาติ (ห้วย หนอง คลอง บึง)

การฉีดวัคซีนให้กระบือในรอบปีที่ผ่านมา เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 87.9 มีการฉีดวัคซีนให้กระบือ ซึ่งผู้ที่ทำการฉีดวัคซีนให้กระบือ ส่วนใหญ่ร้อยละ 62.1 ฉีดโดยเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ และร้อยละ 35.8 ฉีดโดยเกษตรกรผู้เลี้ยง

การรักษากระบือป่วย จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรร้อยละ 93.9 ทำการรักษากระบือที่เจ็บป่วย โดยร้อยละ 58.5 ได้รับการรักษาจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ และร้อยละ 47.5 ทำการรักษากระบือโดยเกษตรกรผู้เลี้ยงเอง

การถ่ายพยาธิให้กระบือ เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 79.4 มีการถ่ายพยาธิให้กระบือ

การใช้สมุนไพรในการเลี้ยง เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 98.9 ไม่ใช้สมุนไพรในการเลี้ยงกระบือ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติของเกษตรกรต่อการเลี้ยงกระบือในจังหวัดอุทัยธานี

การศึกษาทัศนคติของเกษตรกรต่อการเลี้ยงกระบือ แสดงรายละเอียดดังตาราง 6

ตาราง 6 ทัศนคติของเกษตรกรต่อการเลี้ยงกระบือ

n = 282

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย
1. การเลี้ยงและการจัดการ	**4.40**	**0.27**	**เห็นด้วยอย่างยิ่ง**
1.1 การเลี้ยงกระบือเป็นการรักษาวัฒนธรรมการเกษตรของไทย	4.95	0.22	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1.2 กระบือเป็นสัตว์ที่เลี้ยงง่าย	4.28	0.59	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1.3 การเลี้ยงกระบือมีส่วนช่วยลดค่าใช้จ่ายในการผลิตทางการเกษตร (เช่น ค่าจ้างรถไถ ค่าน้ำมัน และค่าปุ๋ยเคมี)	4.14	0.45	เห็นด้วย
1.4 การใช้วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรเป็นอาหารเลี้ยงกระบือ ช่วยลดต้นทุนในการเลี้ยง	4.12	0.34	เห็นด้วย
1.5 การเลี้ยงกระบือมีการลงทุนต่ำ	4.03	0.53	เห็นด้วย
1.6 การเลี้ยงกระบือให้ประสบความสำเร็จจะต้องเข้าใจนิสัยของกระบือ	4.89	0.31	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1.7 พอใจกับสภาพการเลี้ยงกระบือในปัจจุบัน	4.29	0.45	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1.8 คิดว่าจะเลี้ยงกระบือต่อไป	4.49	0.56	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2. ผลตอบแทนและความคาดหวังในการเลี้ยง	**4.49**	**0.28**	**เห็นด้วยอย่างยิ่ง**
2.1 การเลี้ยงกระบือเป็นหลักประกันรายได้ให้กับครอบครัว	4.76	0.42	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2.2 กระบือทำประโยชน์ต่อการเกษตรหลายด้าน (เช่น ให้แรงงาน ให้ปุ๋ย)	4.15	0.41	เห็นด้วย
2.3 มูลกระบือเป็นปุ๋ยคอกที่มีประโยชน์ต่อต้นข้าวและพืชอื่น ๆ	4.33	0.50	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตาราง 6 (ต่อ)

n = 282

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย
2.4 ท่านพอใจต่อรายได้ที่ได้รับจากการเลี้ยง	4.16	0.57	เห็นด้วย
2.5 การเลี้ยงกระบือจะช่วยลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตร (เช่น ลดค่าปุ๋ย , ลดค่าน้ำมัน)	4.06	0.37	เห็นด้วย
2.6 การได้รับความรู้ที่ถูกต้องจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเลี้ยงกระบือ	4.05	0.33	เห็นด้วย
2.7 ภาครัฐควรจัดหาพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเลี้ยงกระบือให้แก่เกษตรกรที่ขาดแคลนพื้นที่	4.81	0.39	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2.8 เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ควรจัดฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรทุกปี	4.80	0.39	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2.9 ท่านคาดหวังให้เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ลงพื้นที่ติดตามงานเป็นระยะ	4.81	0.39	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2.10 ท่านคาดหวังว่าจะได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตกระบือจากภาครัฐ	4.79	0.40	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2.11 รัฐควรสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนให้แก่เกษตรกรเพื่อใช้ในกิจกรรมการเลี้ยงกระบือ	4.81	0.39	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2.12 เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ควรจัดให้มีการศึกษาดูงานในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการเลี้ยงกระบือ	4.40	0.57	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3. การอนุรักษ์กระบือและพัฒนาอย่างยั่งยืน	**4.50**	**0.31**	**เห็นด้วยอย่างยิ่ง**
3.1 กระบือเป็นสัตว์ที่มีคุณค่าในชุมชน	4.94	0.24	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3.2 กระบือมีจำนวนลดลง เนื่องจากเกษตรกรนิยมใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรแทนการใช้แรงงานกระบือ	3.95	0.85	เห็นด้วย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตาราง 6 (ต่อ)

n = 282

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย
3.3 การขายกระบือเพื่อส่งโรงฆ่าสัตว์ โดยไม่มีการควบคุม เป็นสาเหตุทำให้จำนวนกระบือลดลงอย่างรวดเร็ว	4.28	0.47	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3.4 รัฐควรออกกฎหมายห้ามฆ่ากระบือเพศเมียที่ตั้งท้อง	4.88	0.35	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3.5 ควรปลูกจิตสำนึกให้ลูกหลานได้รับรู้ถึงคุณค่าของกระบือ	4.80	0.40	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3.6 ควรจัดตั้งกลุ่มเยาวชนอนุรักษ์กระบือขึ้นในชุมชน	4.44	0.53	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3.7 ในอนาคตกระบืออาจจะสูญพันธุ์ รัฐจึงควรส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงกระบือเพิ่มขึ้น	4.76	0.43	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3.8 การปรับปรุงพันธุ์จะทำให้ได้กระบือที่มีคุณภาพ ซึ่งชักนำให้เกษตรกรหันมาสนใจที่จะเลี้ยงกระบือเพิ่มขึ้น	4.29	0.58	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3.9 ควรใช้สื่อต่าง ๆ ในการรณรงค์ให้มีการอนุรักษ์กระบือ	4.31	0.46	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3.10 ภาครัฐควรส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือขึ้นในชุมชน	4.35	0.55	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4. การรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม	**4.43**	**0.41**	**เห็นด้วยอย่างยิ่ง**
4.1 การใช้ปุ๋ยมูลกระบือมีส่วนช่วยฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน	4.61	0.49	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4.2 การที่กระบือถ่ายมูลลงในไร่นา ช่วยเพิ่มธาตุอาหารให้แก่ดิน	4.60	0.49	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4.3 กระบือช่วยกำจัดวัชพืชในที่สวนไร่นา	4.54	0.52	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตาราง 6 (ต่อ)

n = 282

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย	**S.D.**	**ความหมาย**
4.4 กระบือกินหญ้าตามคันนาเป็นอาหาร ทำให้คันนาสะอาด ไม่เป็นที่อยู่ของหนู จึงช่วยลดการระบาดของโรคฉี่หนู	4.22	0.45	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4.5 การใช้แรงงานกระบือไม่ทำลายสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในไร่นา (เช่น แมลง กุ้ง หอย ปู ปลา กบ เขียด และไส้เดือน)	4.29	0.50	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4.6 การใช้แรงงานกระบือ ช่วยลดการใช้น้ำมันเชื้อเพลิง	4.39	0.51	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4.7 การใช้ปุ๋ยมูลกระบือ ช่วยลดการใช้ปุ๋ยเคมี จึงได้ผลผลิตที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภคมากขึ้น	4.43	0.49	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
รวม	**4.46**	**0.25**	**เห็นด้วยอย่างยิ่ง**

หมายเหตุ	ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
	ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย
	ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40	หมายถึง	ไม่แน่ใจ, ไม่มีความคิดเห็น
	ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20	หมายถึง	เห็นด้วย
	ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

จากการศึกษาทัศนคติของเกษตรกรต่อการเลี้ยงกระบือ โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การเลี้ยงและการจัดการ 2) ผลตอบแทนและความคาดหวังจากการเลี้ยง 3) การอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืน และ 4) การรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ดังตาราง 6 พบว่า เกษตรกรมีทัศนคติในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งต่อทุกประเด็น และโดยภาพรวมเกษตรกรมีทัศนคติในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งต่อการเลี้ยงกระบือ มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 และเมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อยของแต่ละประเด็นใหญ่แล้วพบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งในเกือบทุกประเด็น ยกเว้นบางประเด็นที่เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย เช่น ในเรื่องการเลี้ยงกระบือมีส่วนช่วยลดค่าใช้จ่ายในการผลิตทางการเกษตร การใช้วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรเป็นอาหารเลี้ยง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

กระบือช่วยลดต้นทุนในการเลี้ยง การเลี้ยงกระบือมีการลงทุนต่ำ และพอใจต่อรายได้ที่ได้รับจากการเลี้ยงกระบือ เป็นต้น

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการเลี้ยงกระบือ

5.1 ปัญหาหรืออุปสรรคต่อการเลี้ยงกระบือ

การศึกษาปัญหาหรืออุปสรรคต่อการเลี้ยงกระบือของเกษตรกรในจังหวัดอุทัยธานี แสดงรายละเอียดดังตาราง 7

ตาราง 7 ปัญหา หรืออุปสรรคต่อการเลี้ยงกระบือ

n = 282

ปัญหาหรืออุปสรรค	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ไม่มี	149	52.8
มี	133	47.2
ขาดแหล่งเงินทุน	4	1.4
ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ	4	1.4
แหล่งอาหารเลี้ยงกระบือไม่เพียงพอ	35	12.4
แหล่งน้ำเลี้ยงกระบือไม่เพียงพอ	14	5.0
พื้นที่เลี้ยงกระบือไม่เพียงพอ	85	30.1
ขาดแรงงานในการเลี้ยง	3	1.1
พันธุ์กระบือหรือการปรับปรุงพันธุ์	1	0.4
ปัญหาพ่อแม่พันธุ์	3	1.1
ปัญหาโรคและพยาธิ	26	9.2

หมายเหตุ เกษตรกรเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรร้อยละ 52.8 ไม่มีปัญหาในการเลี้ยงกระบือ และร้อยละ 47.2 มีปัญหาในการเลี้ยงกระบือ ในจำนวนผู้ที่มีปัญหาพบว่า ร้อยละ 30.1 มีปัญหาเรื่องพื้นที่เลี้ยงกระบือไม่เพียงพอ รองลงมาร้อยละ 12.4 มีปัญหาแหล่งอาหารเลี้ยงกระบือไม่เพียงพอ (โดยเฉพาะในฤดูแล้ง) มีเพียงส่วนน้อยร้อยละ 0.4 ที่มีปัญหาพันธุ์กระบือหรือการปรับปรุงพันธุ์ (ตาราง 7)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

5.2 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือในจังหวัดอุทัยธานี

เกษตรกรมีข้อเสนอแนะในการเลี้ยงกระบือ และความต้องการทางด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบือ ซึ่งคาดหวังให้ทั้งภาครัฐและเอกชนช่วยเหลือและให้การสนับสนุน ดังนี้

1. ต้องการให้มีการอนุรักษ์กระบือ และออกกฎหมายลดปริมาณการฆ่ากระบือ รวมทั้งต้องการให้มีการปลูกฝังเยาวชนให้เห็นความสำคัญของกระบือมากขึ้น (94 ราย)

2. ต้องการให้รัฐส่งเสริมให้มีเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือเพิ่มขึ้น และให้การสนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกรที่ยังเลี้ยง ให้สามารถเลี้ยงกระบือต่อไปเรื่อย ๆ (33 ราย)

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำการปรับปรุงพันธุ์กระบือให้ได้พ่อแม่พันธุ์ดี แล้วนำมาส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยง เพื่อขยายพันธุ์กระบือให้มีจำนวนมากขึ้น (20 ราย)

4. ต้องการให้ช่วยเหลือทางด้านราคาจำหน่ายกระบือ เพราะในปัจจุบันราคาตกต่ำ (19 ราย)

5. ต้องการให้มีหน่วยบริการยารักษาโรค ยาบำรุง และการให้บริการฉีดวัคซีนกระบือฟรีหรือในราคาต้นทุน (15 ราย)

6. ต้องการให้มีการจัดหาพื้นที่เลี้ยงกระบือที่เหมาะสมให้แก่เกษตรกรที่ไม่มีที่ดิน (14 ราย)

7. ภาครัฐควรช่วยเหลือเรื่องพันธุ์หญ้าที่เหมาะสมในการเลี้ยงกระบือ และจัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรในการปลูกหญ้าพันธุ์อย่างมีคุณภาพ (14 ราย)

8. อยากให้เกษตรกรกลับมาใช้กระบือไถนา เพื่อการอนุรักษ์และช่วยลดค่าใช้จ่ายทางการเกษตร เนื่องจากภาวะน้ำมันแพง (11 ราย)

9. ต้องการให้มีการจัดตั้งกองทุนผู้เลี้ยงกระบือ เพื่อให้มีแหล่งทุนสำหรับกู้ยืมนำมาใช้ในการเลี้ยงกระบือ (10 ราย)

10. เจ้าหน้าที่ของรัฐควรลงพื้นที่ติดตามงานเป็นระยะ และจัดให้มีการฝึกอบรมพัฒนาความรู้ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับการเลี้ยงกระบือให้แก่เกษตรกรทุกปี (10 ราย)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับทัศนคติของเกษตรกรต่อการเลี้ยงกระบือในจังหวัดอุทัยธานี

การศึกษาครั้งนี้ ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระหลายตัว ว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีความสัมพันธ์ในทิศทางใด (เชิงบวกหรือเชิงลบ) กับตัวแปรตาม และมีระดับความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมากน้อยเพียงใด ซึ่งการวิเคราะห์ครั้งนี้ประกอบด้วยตัวแปรอิสระทั้งหมด 23 ตัวแปร โดยแบ่งเป็นปัจจัยหลัก 3 ปัจจัย คือ

1) ปัจจัยทางด้านลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการเลี้ยงกระบือ วัตถุประสงค์ของการเลี้ยง (เมื่อเทียบกับการเลี้ยงเพราะเป็นมรดกตกทอด) ได้แก่ เพื่อใช้แรงงาน เพื่อจำหน่าย เพื่อผลิตพ่อแม่พันธุ์จำหน่าย เพื่อผลิตลูกจำหน่าย และเพื่อผลิตปุ๋ยมูลกระบือจำหน่ายหรือใช้เอง จำนวนกระบือที่เลี้ยง และจำนวนกระบือที่จำหน่าย อาชีพหลัก (เมื่อเทียบกับอาชีพการเลี้ยงกระบือ) ได้แก่ ทำนา ทำไร่ และอาชีพอื่นๆ

2) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร รายได้จากการเลี้ยงกระบือ รายจ่ายจากการเลี้ยงกระบือ และแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเลี้ยงกระบือ

3) ปัจจัยทางด้านสังคม ได้แก่ การพบปะเจ้าหน้าที่ของรัฐ แหล่งข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุนช่วยเหลือจากภาครัฐ ความรู้ของเกษตรกรในการเลี้ยงกระบือ และปัญหาหรืออุปสรรคในการเลี้ยงกระบือ

ส่วนตัวแปรตาม คือ ระดับทัศนคติของเกษตรกรต่อการเลี้ยงกระบือ เป็นค่าตัวเลขที่ได้มาจากค่าเฉลี่ยรวมของระดับทัศนคติของเกษตรกรแต่ละรายที่มีต่อการเลี้ยงกระบือใน 4 ประเด็น ได้แก่ การเลี้ยงและการจัดการ ผลตอบแทนและความคาดหวังจากการเลี้ยง การอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืน และ การรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1. เพศ	1.48	0.50
2. อายุ	51.27	11.52
3. ระดับการศึกษา	2.33	1.06
4. ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร	27.32	22.58
5. ประสบการณ์ในการเลี้ยงกระบือ	16.61	15.21
6. การเลี้ยงเพื่อใช้แรงงาน	0.07	0.25
7. การเลี้ยงเพื่อจำหน่าย (dummy)	0.95	0.21
8. การเลี้ยงเพื่อผลิตพ่อแม่พันธุ์จำหน่าย (dummy)	0.15	0.35
9. การเลี้ยงเพื่อผลิตลูกจำหน่าย (dummy)	0.44	0.49
10. การเลี้ยงผลิตปุ๋ยมูลกระบือจำหน่าย/ใช้เอง (dummy)	0.00	0.06
11. จำนวนกระบือที่เลี้ยงในปัจจุบัน	10.68	9.98
12. จำนวนกระบือที่จำหน่ายเมื่อปีที่ผ่านมา	4.23	4.82
13. รายได้รวมจากการเลี้ยงกระบือ	52,004.88	66,071.02
14. รายจ่ายรวมจากการเลี้ยงกระบือ	2,754.79	4,775.15
15. การพบปะหรือติดต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ	0.59	0.54
16. แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกระบือ	0.45	0.60
17. การสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ	0.02	0.15
18. ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงกระบือ	13.90	1.54
19. แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเลี้ยงกระบือ	1.08	0.33
20. ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงกระบือ	0.62	0.78
21. การมีอาชีพทำนา (dummy)	0.69	0.45
22. การมีอาชีพทำไร่ (dummy)	0.18	0.38
23. การมีอาชีพอื่น ๆ (dummy)	0.04	0.20

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

เมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละคู่ พบว่า ไม่มีตัวแปรอิสระคู่ใดที่มีความสัมพันธ์กันสูงกว่า 0.80 ที่จะก่อให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันเอง (Multicollinearity) อันเป็นการละเมิดข้อสมมุติฐานที่กำกับเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (สุชาติ, 2544) รายละเอียดปรากฏดังตาราง 9 โดยผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้กับตัวแปรต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ตัวแปรตาม	Y	=	ทัศนคติของเกษตรกรต่อการเลี้ยงกระบือ
ตัวแปรอิสระ	X_1	=	เพศ
	X_2	=	อายุ
	X_3	=	ระดับการศึกษา
	X_4	=	ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร
	X_5	=	ประสบการณ์ในการเลี้ยงกระบือ
	X_6	=	การเลี้ยงเพื่อใช้แรงงาน (dummy)
	X_7	=	การเลี้ยงเพื่อจำหน่าย (dummy)
	X_8	=	การเลี้ยงเพื่อผลิตพ่อแม่พันธุ์จำหน่าย (dummy)
	X_9	=	การเลี้ยงเพื่อผลิตลูกจำหน่าย (dummy)
	X_{10}	=	การเลี้ยงผลิตปุ๋ยมูลกระบือจำหน่าย/ใช้เอง (dummy)
	X_{11}	=	จำนวนกระบือที่เลี้ยงในปัจจุบัน
	X_{12}	=	จำนวนกระบือที่จำหน่ายเมื่อปีที่ผ่านมา
	X_{13}	=	รายได้รวมจากการเลี้ยงกระบือ
	X_{14}	=	รายจ่ายรวมจากการเลี้ยงกระบือ
	X_{15}	=	การพบปะหรือติดต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ
	X_{16}	=	แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกระบือ
	X_{17}	=	การสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ
	X_{18}	=	ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงกระบือ
	X_{19}	=	แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเลี้ยงกระบือ
	X_{20}	=	ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงกระบือ
	X_{21}	=	การมีอาชีพทำนา (dummy)
	X_{22}	=	การมีอาชีพทำไร่ (dummy)
	X_{23}	=	การมีอาชีพอื่น ๆ (dummy)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตาราง 9 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

ตัวแปร	Y	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	X_7	X_8	X_9	X_{10}	X_{11}	X_{12}	X_{13}	X_{14}	X_{15}	X_{16}	X_{17}	X_{18}	X_{19}	X_{20}	X_{21}	X_{22}	X_{23}
Y	1.000																							
X_1	.044	1.000																						
X_2	.203**	-.177*	1.000																					
X_3	-.157**	-.100	-.474**	1.000																				
X_4	.149*	-.056	.071	.052	1.000																			
X_5	.190**	-.096	.487**	-.212**	.214**	1.000																		
X_6	.312**	.082	.133*	-.217**	.000	.177**	1.000																	
X_7	.110	.008	.052	.053	.172**	.187**	-.076	1.000																
X_8	.034	-.022	.054	.066	.097	.055	-.033	-.003	1.000															
X_9	-.062	.002	-.065	.114	.132	.038	-.008	-.045	.215**	1.000														
X_{10}	-.034	-.057	-.079	.037	-.059	-.050	-.016	.013	-.025	-.052	1.000													
X_{11}	.115	.009	.029	.167**	.320**	.126*	-.048	.141*	.079	.178**	-.040	1.000												
X_{12}	-.062	-.098	-.024	.165**	.182**	.013	-.027	.186**	.063	.089	-.003	.322**	1.000											
X_{13}	-.069	-.091	-.012	.256**	.228**	.006	-.049	.162**	.167**	.109	-.011	.298**	.912**	1.000										
X_{14}	.063	-.068	.010	.059	.290**	.143*	.115	.072	-.015	.019	-.028	.444**	.321**	.316**	1.000									
X_{15}	.164**	-.012	-.139*	.118*	.059	.136*	.149*	.176**	-.016	.054	.045	-.052	.112	.082	.086	1.000								
X_{16}	.142*	-.015	-.060	.118*	.112	.065	.032	.110	-.067	.026	.054	-.020	.073	.082	.132*	.359**	1.000							
X_{17}	.157**	-.016	-.055	.014	-.005	-.012	.139*	.035	-.067	-.094	-.010	-.029	-.003	-.004	-.010	.119*	.221**	1.000						
X_{18}	.072	-.174**	.179**	.031	.165**	.294**	-.056	.206**	.027	.057	.081	.027	.141*	.118*	.064	.040	.125*	.010	1.000					
X_{19}	-.005	.032	.041	-.030	.161**	.162**	.058	.056	.042	-.052	.162**	.112	.054	.050	.098	-.004	.037	-.040	.071	1.000				
X_{20}	.113	-.025	-.033	.105	.101	.138*	.202**	.001	-.051	.015	-.047	.304**	.062	.041	.315**	.102	.049	.019	.043	.028	1.000			
X_{21}	-.142*	-.020	-.012*	.039	.082	.032	-.013*	-.034	.101	.282**	.039	-.043	.044	.042	-.216**	-.038	.007	-.094	.239**	.028	-.140*	1.000		
X_{22}	.314**	.048	.067	-.139*	.076	.104	204**	.103	-.067	-.283	-.028	.035	-.064	-.070	.225**	.165**	.028	.103	-.185**	.073	.121*	-.715**	1.000	
X_{23}	-.138*	-.061	-.100	.215**	-.160**	-.161**	-.057	-.121*	-.039	-.008	-.013	.007	-.068	-.075	.042	-.036	-.013	-.034	-.135*	-.105	102	-.321**	-.099	1.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุ โดยนำตัวแปรอิสระทั้ง 23 ตัวแปร เข้าในสมการแล้วคำนวณโดยใช้วิธีปกติ (Enter) ปรากฏว่าได้ค่า F เท่ากับ 5.289 ; Sig เท่ากับ 0.000 (ตาราง 10) หมายความว่า มีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร ที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามในรูปเชิงเส้น เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจเชิงพหุ (Multiple coefficient of determination, R^2) ปรากฏว่า R^2 มีค่าเท่ากับ 0.320 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายการผันแปร (การเปลี่ยนแปลง) ของตัวแปรตาม (ระดับทัศนคติของเกษตรกรต่อการเลี้ยงกระบือ) ได้ร้อยละ 32.0 ในบรรดาตัวแปรอิสระทั้ง 23 ตัวแปร มีตัวแปรจำนวน 5 ตัวแปรที่มีผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หรือต่ำกว่า ได้แก่ 1) อายุ 2) วัตถุประสงค์ของการเลี้ยงเพื่อใช้แรงงาน 3) จำนวนกระบือที่เลี้ยง 4) การมีอาชีพทำนา และ 5) การมีอาชีพทำไร่ โดยตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรตาม ซึ่งตัวแปรทั้งหมดที่นำมาวิเคราะห์ สามารถเขียนเป็นสมการถดถอยพหุ ได้ดังนี้

$$
\begin{aligned}
Y = {} & 4.124 + 0.018X_1 + 0.004X_2 - 0.011X_3 + 0.001X_4 + 0.000X_5 \\
& (22.279) \quad (.617) \quad (2.170)^{*} \quad (-.677) \quad (1.587) \quad (-.349) \\
& + 0.269X_6 + 0.088X_7 + 0.045X_8 - 0.053X_9 - 0.043X_{10} + 0.004X_{11} \\
& (4.422)^{***} \quad (1.237) \quad (1.092) \quad (-1.770) \quad (-.178) \quad (2.335)^{*} \\
& - 0.004X_{12} - (2.594E\text{-}07)X_{13} - (1.730E\text{-}06)X_{14} + 0.045X_{15} + 0.041X_{16} \\
& (-.482) \quad (-.457) \quad (-.480) \quad (1.578) \quad (1.576) \\
& + 0.153X_{17} + 0.005X_{18} - 0.053X_{19} + 0.011X_{20} + 0.130X_{21} + 0.305X_{22} \\
& (1.646) \quad (.500) \quad (-1.232) \quad (.568) \quad (2.452)^{**} \quad (5.013)^{***} \\
& - 0.024X_{23} \\
& (-0.295)
\end{aligned}
$$

* Significance ของสถิติทดสอบ t ≤ ระดับนัยสำคัญ 0.05

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตาราง 10 การวิเคราะห์ถดถอยพหุ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับทัศนคติของเกษตรกรต่อการเลี้ยงกระบือในจังหวัดอุทัยธานี

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b)	t	Sig
1. เพศ	.018	.617	.538
2. อายุ	.004	2.170	.031*
3. ระดับการศึกษา	-.011	-.677	.538
4. ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร	.001	1.587	.114
5. ประสบการณ์ในการเลี้ยงกระบือ	.000	-.349	.727
6. การเลี้ยงเพื่อใช้แรงงาน (dummy)	.269	4.422	.000***
7. การเลี้ยงเพื่อจำหน่าย (dummy)	.088	1.237	.217
8. การเลี้ยงเพื่อผลิตพ่อแม่พันธุ์จำหน่าย (dummy)	.045	1.092	.276
9. การเลี้ยงเพื่อผลิตลูกจำหน่าย (dummy)	-.053	-1.770	.078
10. การเลี้ยงผลิตปุ๋ยมูลกระบือจำหน่าย/ใช้เอง (dummy)	-.043	-.178	.859
11. จำนวนกระบือที่เลี้ยงในปัจจุบัน	.004	2.335	.020*
12. จำนวนกระบือที่จำหน่ายเมื่อปีที่ผ่านมา	-.004	-.482	.630
13. รายได้รวมจากการเลี้ยงกระบือ	- 2.594E-07	-.457	.648
14. รายจ่ายรวมจากการเลี้ยงกระบือ	- 1.730E-06	-.480	.632
15. การพบปะหรือติดต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ	.045	1.578	.116
16. แหล่งข้อมูลข่าวสารกระบือ	.041	1.576	.116
17. การสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ	.153	1.646	.101
18. ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงกระบือ	.005	.500	.618
19. แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเลี้ยงกระบือ	-.053	-1.232	.219
20. ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงกระบือ	.011	.568	.571
21. การมีอาชีพทำนา (dummy)	.130	2.452	.015**
22. การมีอาชีพทำไร่ (dummy)	.305	5.013	.000***
23. การมีอาชีพอื่น ๆ (dummy)	-.024	-.295	.768
ค่าคงที่	4.124	22.279	.000

R^2 = .320 SEE = .2186 F = 5.289 Sig of F = .000

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

การพิสูจน์สมมุติฐาน

จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุ ดังตาราง 10 สรุปได้ว่ามีตัวแปรอิสระ 5 ตัว ที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม (ระดับทัศนคติของเกษตรกรต่อการเลี้ยงกระบือ) จึงพิสูจน์สมมุติฐานได้ว่า มีปัจจัยบางประการทางด้านพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการเลี้ยงกระบือ ซึ่งปัจจัยดังกล่าว ได้แก่ อายุ วัตถุประสงค์ของการเลี้ยงเพื่อใช้แรงงาน จำนวนกระบือที่เลี้ยง การมีอาชีพทำนา และการมีอาชีพทำไร่ โดยทั้ง 5 ปัจจัยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับทัศนคติของเกษตรกรต่อการเลี้ยงกระบือ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved